

ברית בין הבתרים

קרב יום אלך הוא לא יום ולא לילה?

The Covenant Between The Pieces

The Starry Night followed by **Sunset at Montmajour?**

(1) בראשית טו, א-כא

(א) אֶחָרוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הִיָּה דְבַר־ה' אֶל־אַבְרָם בְּמַחְזָה לְאָמְרוֹ אֶל־תִּירָא אַבְרָם אֲנִי מִגֵּן לְךָ שְׂכָרְךָ הִרְבֵּה מְאֹד: (ב) וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֲדֹנָי ה' מִה־תִּתֶּן־לִי וְאֲנֹכִי הוֹלֵךְ עֲרִירִי וּבֶן־מִשְׁק בֵּיתִי הוּא דִמְשַׁק אֲלֵי־עַד: (ג) וַיֹּאמֶר אַבְרָם הֵן לִי לֹא נִתְּנָה זֶרַע וְהִנֵּה בֶן־בֵּיתִי יוֹרֵשׁ אֹתִי: (ד) וְהִנֵּה דְבַר־ה' אֵלָיו לְאָמְרוֹ לֹא יִירָשְׁךָ זֶה כִּי־אִם אִשְׁרָי יֵצֵא מִמֶּעֶיךָ הוּא יִירָשְׁךָ: (ה) וַיֹּצֵא אֹתוֹ הַחֻצָּה וַיֹּאמֶר הֲבִט־נָא הַשָּׁמַיְמָה וּסְפֹר הַכּוֹכָבִים אֲסִתּוּכֵל לְסַפֵּר אֹתָם וַיֹּאמֶר לוֹ כֹּה יִהְיֶה זֶרְעֵךָ: (ו) וְהָאָמֶן בְּה' וַיַּחְשְׁבֶהָ לוֹ עֲדָקָה: (ז) וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי ה' אִשְׁרָי הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ כְּשָׂדִים לְתֵת לְךָ אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת לְרִשְׁתָּהּ: (ח) וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי ה' בְּמָה אֲדַע כִּי אִירְשָׁנָה: (ט) וַיֹּאמֶר אֵלָיו קַח־הָ לִי עֵגְלָה מִשְׁלֹשֶׁת וְעֹז מִשְׁלֹשֶׁת וְאֵיל מִשְׁלֹשׁ וְתֹר וְגוֹזֵל: (י) וַיִּקַּח־לוֹ אֶת־כָּל־אֵלֶּה וַיְבַתֵּר אֹתָם בְּתוֹךְ וַיִּתֵּן אִישׁ־בִּתְרוֹ לְקָרָאת רַעְהוּ וְאֶת־הַצֹּפֵר לֹא בָתָר: (יא) וַיֵּרַד הָעַיִט עַל־הַפְּגָרִים וַיֵּשֶׁב אֹתָם אַבְרָם: (יב) וַיְהִי הַשָּׁמֶשׁ לְבוֹא וַתִּרְדָּמָה נִפְלָה עַל־אַבְרָם וְהִנֵּה אֵימָה חֹשֶׁכָה גְדֹלָה נִפְלֶתת עָלָיו: (יג) וַיֹּאמֶר לְאַבְרָם יָדַע יָדַע כִּי־גֵרֹו יִהְיֶה זֶרְעֵךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וְעַבְדוּם וְעָנּוּ אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה: (יד) וְגַם אֶת־הַגּוֹי אֲשֶׁר יַעֲבְדוּ הֵן אֲנֹכִי וְאַחֲרֵי־כֵן יַצְאוּ בְּרַכְשׁ גָּדוֹל: (טו) וְאַתָּה תָּבוֹא אֶל־אֲבֹתֶיךָ בְּשָׁלוֹם תִּקְבֹּר בְּשֵׁיבָה טוֹבָה: (טז) וְדוֹר רַב־עַיִי יֵשׁוּבוּ הִנֵּה כִּי לֹא־שָׁלֵם עֵינִי הָאֲמֹרִי עַד־הִנֵּה: (יז) וַיְהִי הַשָּׁמֶשׁ בָּאָה וְעֵלְטָה הִיָּה וְהִנֵּה תַנּוּר עֹשֵׂן וּלְפִיד אֵשׁ אֲשֶׁר עָבַר בֵּין הַגְּזָרִים הָאֵלֶּה: (יח) בַּיּוֹם הַהוּא כָּרַת ה' אֶת־אַבְרָם בְּרִית לְאָמְרוֹ לְזֶרְעֵךָ נִתְּלִי אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת מִנְּהַר מִצְרַיִם עַד־הַנְּהַר הַגָּדֹל נְהַר־פְּרָת: (יט) אֶת־הַקְּיִנִּי וְאֶת־הַקְּנִזִּי וְאֶת־הַקְּדִמְנִי: (כ) וְאֶת־הַחֲתִי וְאֶת־הַפְּרִזִּי וְאֶת־הַרְפָּאִים: (כא) וְאֶת־הָאֲמֹרִי וְאֶת־הַכְּנַעֲנִי וְאֶת־הַגְּרִגְשִׁי וְאֶת־הַיְבוּסִי:

1 After these things the word of Hashem came unto Abram in a vision, saying: 'Fear not, Abram, I am thy shield, thy reward shall be exceeding great.' 2 And Abram said: 'O Lord Hashem, what wilt Thou give me, seeing I go hence childless, and he that shall be possessor of my house is Eliezer of Damascus?' 3 And Abram said: 'Behold, to me Thou hast given no seed, and, lo, one born in my house is to be mine heir.' 4 And, behold, the word of Hashem came unto him, saying: 'This man shall not be thine heir; but he that shall come forth out of thine own bowels shall be thine heir.' 5 And He brought him forth abroad, and said: 'Look now toward heaven, and count the stars, if thou be able to count them'; and He said unto him: 'So shall thy seed be.' 6 And he believed in Hashem; and He counted it to him for righteousness. 7 And He said unto him: 'I am Hashem that brought thee out of Ur of the Chaldees, to give thee this land to inherit it.' 8 And he said: 'O Lord Hashem, whereby shall I know that I shall inherit it?' 9 And He said unto him: 'Take Me a heifer of three years old, and a she-goat of three years old, and a ram of three years old, and a turtle-dove, and a young pigeon.' 10 And he took him all these, and divided them in the midst, and laid each half over against the other; but the birds divided he not. 11 And the birds of prey came down upon the carcasses, and Abram drove them away. 12 And it came to pass, that, when the sun was going down, a deep sleep fell upon Abram; and, lo, a dread, even a great darkness, fell upon him. 13 And He said unto Abram: 'Know of a surety that thy seed shall be a stranger in a land that is not theirs, and shall serve them; and they shall afflict them four hundred years; 14 and also that nation, whom they shall serve, will I judge; and afterward shall they come out with great substance. 15 But thou shalt go to thy fathers in peace; thou shalt be buried in a good old age. 16 And in the fourth generation they shall come back hither; for the iniquity of the Amorite is not yet full.' 17 And it came to pass, that, when the sun went down, and there was thick darkness, behold a smoking furnace, and a flaming torch that passed between these pieces. 18 In that day Hashem made a covenant with Abram, saying: 'Unto thy seed have I given this land, from the river of Egypt unto the great river, the river Euphrates; 19 the Kenite, and the Kenizzite, and the Kadmonite, 20 and the Hittite, and the Perizzite, and the Rephaim, 21 and the Amorite, and the Canaanite, and the Girgashite, and the Jebusite.'

(2) רש"י בראשית ט"ו:ה'

ויוצא החוצה - הפסוק: הוציאו מאהלו אל החוץ לראות הכוכבים.

(3) אבן עזרא פירוש ראשון בראשית ט"ו:ב

ויהי השמש באה - וזה לנו לאות, כי ויקח לו את כל אלה ביום אחד אחר שהקיץ ממחזה הנבואה.

(4) ר' יוסף בכור שור בראשית ט"ו:ה'

ויוצא אותו החוצה - והראה לו הכוכבים ביום, במחזה, כמו בחלום, כי עדיין היה יום, כמו שהוא אומר כאן: ויהי השמש לבוא

(5) רד"ק בראשית ט"ו:א'

במחזה - אמר "הנה" במחזה מה שלא אמר בכל דבר אשר דבר עמו עד הנה לפי שהראהו בנבואה הזאת מעשה לא דבור לבד, כמו יציאתו החוצה וספירת הכוכבים ודבר הבתרים.

(6) רד"ק בראשית ט"ו:ה'

ויוצא אתו החוצה - באהלו בואה לו הנבואה והוציאו מאהלו במראה הנבואה לחוץ לראות את הכוכבים,

(7) רד"ק בראשית ט"ו:ב

ויהי השמש לבוא - זה מוכיח כי הכל היה במראה הנבואה, שהרי הכל מראה אחת היתה ובעת אחת היתה והוציא אותו חוצה לספור הכוכבים מלמד שהיה לילה, ואח"כ אמר ויהי השמש לבא - מלמד שהיה יום ובסוף היום שהיה היום לערב

(8) חזקוני בראשית ט"ו:ה'

ויוצא אותו - כך נראה לו בחלום כאילו הוציאו אותו חוצה.

(9) רמב"ן בראשית ט"ו:א'

היה דבר י"י אל אברם במחזה - זכה עתה אברהם להיות לו דבר י"י במחזה ביום, כי מתחלה היתה נבואתו במראות הלילה. וטעם במחזה - כטעם: וכל העם רואים את הקולות וסודם ליודעים חן.

(10) הואיל משה בראשית ט"ו:א'

אחר הדברים האלה - בפסוק זה כתוב במחזה ולא הגיד לנו שאברהם הקיץ ממחזהו, אם כן מה שכתוב ויוצא אותו החוצה וגו', ויקח לו את כל אלה ויבחר וגו' במחזה היה ולא בהקיק. ואל תשיבני והלא כתוב אח"כ ותדמה נפלה על אברם לפי שמחזה לחוד ותדמה לחוד, ומעתה אין לתמוה על פסוק במה אדע כי אירשנה, והאל שם בפיו שאלה זו לגלות כי גר יהיה זרעך, וישראל בראותם כי נתאמת עליהם השעבוד הנגזר כמה שנים מקודם, יבטחו שתתאמת גם כן הבטחת ואחרי כן יצאו ברכוש גדול, ולא יפול לבם לומר עזבנו אלהינו נתערב נא במצרים ובמנהגיהם.

(11) שד"ל בראשית ט"ו:ב

ותדמה וגו' - כי היה ער (או במחזה היה נראה לו כאילו הוא ער) ובאה לו תרדמת הנבואה והאימה לגודל מעלת המחזה, שבא ה' לכרות עמו ברית.

(12) ר' דוד צבי הופמן בראשית ט"ו:ב

ויהי השמש וגו' - מכאן שברית זו נכרתה ביום, לעומת הדיבור הקודם (פסוק ה'), שכמובן היה בלילה. פסוק ו' מהווה הפסקה; בכל לבו בטח אברם בה', ולכן ניתנו לו למחרת הבטחה מחודשת וכריתת הברית.

13) רשב"ם המשוחזר בראשית ט"ו:א'

במחזה - בחזון לילה, שהרי ציוה לו למנות הכוכבים.

14) רשב"ם המשוחזר בראשית ט"ו:ה'

וספור הכוכבים - משמע שהוא לילה. ותימ' והא כתו' לפנינו ויהי השמש לבא, למדנו שהיה יום. אלא אין מוקדם ומאוחר בתורה.

15) רשב"ם המשוחזר בראשית ט"ו:ז'

ויאמר אליו אני ה' - מאחר הדברים האלה עד כאן נאמר לו בלילה, שכן כתיב במחזה, פי' בחזון לילה, שהרי כתיב וספור הכוכבים. ומכאן ואילך נאמר לו ביום, שנאמר ויהי השמש לבא, ונקראת פרשת ברית בין הבתרים, ומוקדמת היא לפרשה שלמעלה דאחר הדברים האלה חמש שנים.

שהרי כתוב כאן: כי גר יהיה זרעך וגו' - פי' מיצחק ואילך, בארץ לא להם ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה, וכתיב ויהי מקץ שלשים שנה וארבע מאות שנה, לזמן ברית בין הבתרים, יצאו כל צבאות וגו'. אם כן נמצאת למד שפרשת ברית בין הבתרים קדמה ללידתו של יצחק שלשים שנה, ואברהם בן מאה שנה בהולד לו את יצחק בנו. נמצא אברהם בן שבעים שנה בזמן ברית בין הבתרים שהיה כשיצא מחרן פעם ראשונה, ובפעם ראשונה כשנאמר לו פרשה של אחר הדברים האלה היה בן חמש ושבעים שנה.

דקים לן בסדר עולם בן ארבעים ושמונה שנה היה בהפלגה, ושתים עשרה שנה עבדו את כדורלעומר, ושלוש עשרה שנה מרדו, ובארבע עשרה שנה בא כדורלעומר, הרי מהפלגה עד המלחמה עשרים ושש שנים. שים כ"ו אלו על הארבעים ושמונה שהיו לו קודם הפלגה ויעלו לשבעים וארבע. הרי שמצינו דבשעת המלחמה היה אברהם בן שבעים וארבע או בן שבעים וחמש, ועל זה נאמר ואברהם בן שבעים וחמש שנה בצאתו מחרן פעם שנייה. מיד אחר הדברים האלה שהרג את המלכים היה דבר ה' אל אברהם במחזה לאמר וגו', אלא אין מוקדם ומאוחר בתורה, ונסמכה פרשת ברית בין הבתרים כאן כדי לחבר את הפרשיות שנתבשר אברהם בזרע. וזהו ששנינו בסדר עולם: חזר לחרן אחר ברית בין הבתרים, שהיה בא"י כמו שכתוב בפרשת ברית בין הבתרים לזרעך נתתי את הארץ הזאת, ונשתהה שם בחרן חמש שנים, ובאותו פרק היה הוא בן חמש ושבעים שנה, ויצא לו מחרן פעם שנייה.

[ראייה אחרת דתרי עניני נינהו כדאיתא בברכות: מיום שברא הקב"ה עולמו לא היה אדם שקראו להקב"ה אדון עד שבא אברהם וקראו אדון, שנאמר ה' אלקים במה אדע כי אירשנה. ואי ס"ד חד ענינא הוא מאחר הדברים האלה עד ושרי אשת אברהם, אמאי לא מייתי תלמודא ה' א' מה תתן לי דקדים מיניה. אלא פשיטא שתי פרשיות הן, ופרשת ברית בין הבתרים מוקדמת לשלפניה חמש שנים כמו שפירשתי למעלה.]

[ועוד אם סדר פרשיות האלו ככתבן, איך יאמר אברהם במה אדע כי אירשנה, אין לך מקטני אמנה שיאמר במה אדע כי אירשנה אחר שאמר לו הקב"ה אשר יצא ממעיך הוא יירשך. אלא פשיטא שתי פרשיות הן, והאחרונה קדמה לשלפניה כדאמרין. והשתא ניחא שהקב"ה א"ל הוצאתיך מאור כשדים לתת לך את הארץ הזאת לרשתה, אמר אברהם לפני הקב"ה מאחר שאין לי זרע במה אדע כי אהיה יורש מן הארץ הזאת, שמא היום או למחר אמות ואיך אירשנה.] (חזקוני)

Possible solutions:

- 1) Everything is in order – and there were no stars to count (it was daytime)
- 2) Everything is in order – but since it was a vision – sunset can come after nightfall
- 3) Everything is in order – but the Covenant Between the Pieces happened the day **after** the “stars”
- 4) The order is reversed – The Covenant Between the Pieces happened **before** the “stars”